

Bugu ya Mugudisi

Bivhili Yanga ya u Thoma

Mbekanyamaitele

Mveledziso ya luambo i itea musi ri tshi sedza nga maanda kha u thomiwa na u shumisiwa ha mbekanyamushumo ya luambo ya vhukuma. Vhukumedzeli na u shumesa ha vhagudi ndi zwa ndeme arali vha tshi do guda u amba luambo nga ndila yone. Vhabebi na vhagudisi vha tshuwedzwa u vha na dzangalelo kha zwine vhagudi vha amba kana u nwala sa izwi zwi tshi do vha tshuwedza u takalela u divha nga ha luambo. Mugudisi u tea u buletshedza mvelelo dza ngudo inwe na inwe dzi no do swikelwa nga vhagudi.

Ngudo dzi re buguni ya mugudi dzo vhekanywa u ya nga vhukale ha vhagudi. Maipfi na luambo na zwone zwo leludzwa hu u itela vhukoni ha kupfesesele kwavho. Mugudisi u tshuwedzwa u vhalala nganetshelo yothe i re Bivhilini u itela uri a do i pfesesa tshothe.

Mvelelo dza ngudo dzine dza tea u swikelelwa nga murahu ha ngudo idzi khedzi:

- Vhagudi vha do kona u bula pfallandothe na themba.
- Vhagudi vha do kona u shumisa zwiga zwa u vhalala na u khwinisa kuhumbulele kwavho nga ha zwine vha khou vhalala ngazwo.
- Vhagudi vha do kona u shumisa khalo dzo fhambanaho musi vha tshi khou vhalala.
- Vhagudi vha do kona u shumisa kuhumbulele na u saukanya zwavho.
- Vhagudi vha do kona u anetshela tshitori tshe vha tshi vhalala.
- Vhagudi vha do kona u thetshesela nga vhuronwane.
- Vhagudi vha do kona u vhalala nga vhuronwane.
- Vhagudi vha do kona u vhalala nga ndila yone.
- Vhagudi vha do kona u khwinisa na u engedza divhaipfi yavho.
- Vhagudi vha do kona u fanyisa tshifanyiso na zwine tsha amba zwone.
- Vhagudi vha do kona u sumbedza u fana na u fhambana ha zwithu.
- Vhagudi vha do kona u anetshelana mafhungo.

Kha vha tevhele nyendedzi!

Zwifanyiso zwi re afho fhasi zwi thusa vhagudi na vhagudisi uri vha kone u tevhele nyendedzi dza ngudo inwe na inwe.

Mugudisi u talutshedza aikhono a dovha a ombedzela nga ha zwine zwa tea u itiwa.

U lavhelesa — Vhagudi vha lavhelesa maipfi.

Penisela — Vhagudi vha a nwala.

Kha vha ambe — Vhagudi vha vhalala maipfi vha dovha vha fhindula mbudziso.

U toda na u wana — Vhagudi vha toda na u wana maipfi.

Penisela dza mivhala — Vhagudi vha shumisa penisela dza mivhala u dzhenisa mivhala.

Mushumo — Aikhono iyi i sumbedza mushumo wa mugudi.

U vhandana zwanda — Vhagudi vha vhandana zwanda na u vhalala.

U swaya — Vhagudi vha swaya phindulo dze vha dzi wana.

Ngudo ya 1 – Siḽabulu nthihi

Bugu iyi yo itelwa uri i ḁo thusa vhagudi vha vhukale ha miḽwaha i re vhukati ha miḽanu na ya sumbe. Vhabebi na vhagudisi vha lavhelelwa u ḁo thusa na u ḽetshedza vhagudi thikhedzo. Vhagudi vha ḽewa tshikhala tsha u guda miungo na zwine ya buliswa zwone. Izwi ndi u ḁoḁa u thusa vhagudi uri vha gude u vhala Tshivenda. Maipfi manzhi a siḽabulu nthihi o shumiswaho ngudoni iyi a wanala, nga maanda, Bivhilini. Miungo iyi yo ḽwalwa nga maḽedere danzi na nga maḽedere maḽuku.

Mugudisi/Muthusi

Ndivho ya ngudo iyi ndi u funza miungo ya pḽandoḁhe na themba. Kha vha gudise vhagudi miungo iyi vha dovhe vha vha ḽee tshifhinga tsha u ḽwala maipfi buguni dzavho. Vhagudi vha tea u thoma nga u ḽwala miungo nga maḽedere maḽuku, vha konaha u ḽwala nga maḽedere danzi.

Kha vha dzudzanye kudzulele kwavho (vhagudi) u ya nga vhukale havho. Vhana vhaḽuku vhane vha kha ḁi tou thoma vha tea u ḽwala pḽandoḁhe idzi: a, e, i, o, u. Vhagudi vha tea u ḽwala pḽandoḁhe idzi vha tshi dovholola u swikela vha tshi ḁivha miungo yadzo.

Ngudo ya 2 – Siḽabulu mbili

Musi vhagudi vha zwikoloni na dzikerekeni vha tshi dzudzanyiwa u ya nga vhukale havho, mugudisi u tea u vhona uri vha a thusana, nga maanda vha tshi guda maipfi maswa. Musi vho fhedza u guda ngudo ya u thoma, ine ya vha na siḽabulu nthihi, vha tea u fhirela kha maipfi a siḽabulu mbili kana tharu. Izwi zwi tea u itiwa hu tshi tevhedzelwa kubulele kwone kwa Tshivenda. Izwi zwi ḁo thusa vhagudi uri vha gude na u pḽesesa kubulele kwone kwa maipfi a Tshivenda. Vha tea u ḽuḽuwedzwa u ḽwala miungo iyo buguni dzavho.

Mugudisi/Muthusi

Kha vha ḽuḽuwedze vhagudi uri vha ḽwale mafhungo vha tshi shumisa maipfi e vha a guda. Izwi zwi ḁo vha thusa u vhona uri nga ngoho vho guda na u pḽesesa maipfi ayo.

Ngudo ya 3 – Ndi ḽee hoyu

Kha ngudo iyi mugudisi u ḽuḽuwedza vhagudi u ola. Ndi zwa ndeme u ombedzela zwauri a hu na nyolo yone kana i si yone. Nyolo dzoḁhe ndi dza ndeme, nahone dzi tea u khoḁiwa na u takalelwa. Thandela iyi i tea u shumiwa sa tshuḽwahaya. Ndi zwa ndeme u hambela thikhedzo ya vhabebi musu vha tshi ita mushumo uyu.

Ngudo ya 4 – Tsiko dza Mudzimu

Vhagudi vha gudiswa nga tsiko ya Mudzimu. Kha vha vha sumbedze zwifanyiso vha zwi vhambedze na madzina. Vhagudi vha tea u vhala maipfi oḁhe o ḽetshedzwaho vha ita na u a ḽwala vha tshi shumisa miungo ye vha guda: Tsumbo -

vh – vhusiku

ḽw – ḽwedzi

sh – shango

Ngudo ya 5 – Thabelo ya vhana

Kha vha ḽee vhagudi tshikhala tsha u rabelela zwithu zwine vha funa u zwi rabelela.

Mugudisi/Muthusi

Vhagudi vha tea u ḁoḁa maipfi ane a vha na Ss na Yy ngudoni. Mugudisi u tea u vha tendela u bula maipfi a vhone vhane nga miungo yo fhambanaho.

Ngudo ya 6 – Gungwa la Noaxe

Mugudisi/Muthusi

Vhagudi vha rera nga gungwa la Noaxe (tshikepe). Kha vha vha tendele vha rere vho vhofoholowa. Zwi nga itea vhañwe vhavho vho no vhona tshikepe, ngeno vhañwe vho tshi vhona kha TV kana zwifanyisoni.

Ngudo ya 7 – Muḁalo

Mugudisi/Muthusi

Vhagudi vha humbula na u rera nga dziphukha na zwifuwo zwo fhambanaho zwine vha nga vha vho no zwi vhona. Kha vha vha tuḁuwedze u ola tshipuka tshine vha takalela u tshi ola.

Ngudo ya 8 – Mvula ya tsha

Vhagudi vha tea u amba nga vhuḁi na vhuḁi ha mvula. Kha vha vha sumbedze tshifanyiso tsha musengavhadzimu na mivhala yawo yo fhambanaho. Vhagudi vha tea u ola musengavhadzimu. Kha vha vha eletshedze u shumisa mivhala minzhi.

Ngudo ya 9 – Mushumo wa u vhalala

Mugudisi/Muthusi

Kha vha vhidze nomboro vha vha sumbedze tshati i re na nomboro ya zwifanyiso zwi linganaho na nomboro ye vha i vhidza. Vhagudi vha tea u vha pfa zwavhuḁi musi vha tshi vhidza nomboro idzo. Ndi zwa ndeme u tola arali vhagudi vha tshi vha edzisela musi vha tshi bula maipfi. Vhagudi vha nga imba dzinomboro. Izwi zwi do ita uri vhagudi vha diphine nga ngudo.

Ngudo ya 10 – Mushe – Nwana ngomu ha muthatha

Vhagudi vha amba tshifanyiso tsha nwana a re muthathani. Kha vha tuḁuwedze vhagudi u ita litambwa nga zwine vha khou vhona tshifanyisoni na nga vhutshilo ha Mushe.

Ngudo ya 11 – Mushe u bvisa Vhaisiraele kha la Egipita

Kha vha tuḁuwedze vhagudi u ola tshifhatuwo tsho sinyalalaho na tsho takalaho. Vha elelwe uri zwifanyiso zwothe ndi zwavhuḁi. Kha vha tendele vhagudi uri vha ole nga hune vha funa vho vhofoholowa.

Vhagudi vha tea u tuḁuwedziwa u sedzesa nyolo mbili vha dzi fhambanyise nga u sumbedza hune dza fana na u fhambana hone. Kha vha lingedze u ita uri vhagudi vha difhelwe nga ngudo iyi.

Ngudo ya 12 – Milayo ya fumi

Mugudisi/Muthusi

Kha vha tendele vhagudi vha tshi imba milayo ya fumi. Vha tea u i edza u sumbedza uri vha a pfesesa zwine vha khou imba ngazwo. Kha vha nange mulayo, vha u amba na u vha humbela uri vha ambe uri nomboro ya mulayo ndi ifhio. Kha vha vhone uri ngudo i a takadza.

Ngudo ya 13 – Davida ndi mulisa wa nngu

Vhagudi vha vhala tshiṭori tsha Davida. Vha ṭoda nngu dza Davida nga u tevhela mutalo wa zwithoma une wa vha swikisa tshitumbani. Vha tea u vha thusa uri vha wane nḡila vha sa kuḡani na luvhondo. Nga ngoho vhagudi vha ḡo ḡiphina nga mushumo uyu.

Ngudo ya 14 – Davida u lwa na munna wa muhaga

Kha vha vhalele nḡha tshiṭori tsha Davida na Goliata. Vha fhindule mbudziso nga murahu ha u thetshesha tshiṭori. Kha vha vha nee tshifhinga tsho linganaho tsha u edzisela na u edza misipha na maanḡa zwa Goliata. Vha sedza maipfi kha phazili (khanganyiso) ya maipfi.

Kha vha linge nḡivho yavho:

Kha vha nee vhagudi mafhungo a si one nga ha Goliata: Goliata muthu muṭuku a dovha a vha musekene, muthu wa u ṭhonifha na mikhwa. Goliata munna wa u luga nga maanḡa nahone ane a funiwa nga muḡwe na muḡwe. Kha vha ṭuṭuwedze vhagudi uri vha vha nee tshifanyiso tsha zwe Goliata a vha a zwone sa zwe vha vhala nga hae Bivhilini.

Asesimennde

Hu na maipfi o fhelelaho phazilini. Vhagudi vha tea u sedza na u wana maipfi ayo phazilini. Izwi zwi nga vha dzhiela tsifhinga, zwenezwo vha tea u sa fhela mbilu na u vha humbulela. Kha vha dzulele u vha khoḡa musi vha tshi wana maipfi phazilini.

Ngudo ya 15 – Daniele u bakoni ja ndau

Kha vha vhalele vhagudi tshiṭori tsha Daniele vha vha vhudzise mbudziso. Vha tea u lavhelesa zwifanyisoni uri zwi ḡo vha thusa nga phindulo. Vha ḡwala maipfi oṭhe o ḡwalwaho kha zwithoma buguni dzavho dza mushumo.

Ngudo ya 16 – U bebiwa ha Yesu

Vhagudi vha tea u lavhelesa nga vhuronwani zwe zwa ḡwaliwa zwifanyisoni. Vha tingeledza maipfi ane vha a wana tshifanyisoni.

Ngudo ya 17 – Vhavhuṭali vho ḡa na zwifhiwa

Vhagudi vha rera nga zwifhiwa zwe vhavhuṭali vha zwi nea Yesu:

Musuku

Zwidohwadohwane (Zwipaisisi)

Mira [Myrrh]

Kha vha ṭuṭuwedze vhagudi uri vha vhudzise vhabebi vhavho uri zwidohwadohwane (zwipaisisi) na mira [myrrh] ndi mini.

Ngudo ya 18 – Zwifanyiso zwa u bebiwa ha Yesu

Kha vha linge nḡivho yavho:

Kha vha shumise tshati ya zwifanyiso na maipfi. Vhagudi vha tea u fanyisa maipfi na zwifanyiso zwo teaho. Kha vha vha tendele vha tshi thusana u itela uri vha ḡiphine nga ngudo.

Ngudo ya 19 – Herode u ṭoda u vhulaha Yesu

Kha vha shumise tshifanyiso uri tshi ḡo thusa vhagudi u isa ḡwana Yesu Egipita.

Ngudo ya 20 – Yesu u ita mushumo wa Mudzimu

Yesu u funa vhathu vhothe. Kha vha tũtũwedze vhagudi uri vha rere nga zwauri Yesu u vha funa zwingafhani. Vha tea u űwala fhungo iji: Yesu u a mpfuna. Vha tea u fhana bugu dzavho uri vha do kona u tola mishumo yavho.

Ngudo ya 21 – Yesu u ri funza u rabela

Kha vha tũtũwedze vhagudi u funa u rabela u fana na Davida. Vhagudi vha tea u guda na u rwela ngomani thabelo iyi. Kha vha vha funze a rabela thabelo ya Mudzimu, “Khotsi ashu wa tũdũlu”.

Ngudo ya 22 – U fa ha Yesu

Kha vha vhale tshĩtori tsha lufu lwa Yesu nga u ongolowa. Kha vha vha vhudzise mbudziso dzi ngaho idzi:

1. Yesu o fela ngafhi?
2. Tshitumbu tsha Yesu tshi tshe tshaloni naa?
3. Yesu o vuwa vhafuni nga murahu ha mađuvha mangana?
4. Yesu o isa hani tũdũlu?

Vhagudi vha tea u ola tshifanyiso tsha tshifhambano.

Ngudo ya 23 – U imba

Kha vha vhudzise vhagudi mbudziso nga luimbo ulu:

1. Luimbo lu amba nga mini?
2. Luimbo lu ri funza mini?

Mugudisi/Muthusi

- Kha vha tũtũwedze vhagudi u imba luimbo ulu vha tshi shumisa tshuni ya “Vhonani, hee, ndi mthũde”? Kha vha vha imbele luimbo ulu uri vha pfe uri lu imbiswa hani.
- Kha vha rere nga ndeme na vhuđi zwa pfunzo. Kha vha vhone uri vhagudi vhothe vha wana tshikhala tsha u amba. Vha elelwe uri a vha khou tođa phindulo dza vhukuma. Hu tou vha therisano hune vhagudi vhothe vha tũhisa mihumbulo yavho.